

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)

“ ____ ” _____ 202__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

(шифр та найменування спеціальності)

за магістерською програмою професійного спрямування

Державні та муніципальні фінанси

(назва магістерської програми)

на тему: **«ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ОПТИМІЗАЦІЯ
ФОРМУВАННЯ ТА РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ»**

(назва теми)

Виконавець:

студентка факультету Центр заочної та
вечірньої форми

Гончарова Єлизавета Віталіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ /підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Волохова Ірина Семенівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ /підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	6
1.1.Економічний зміст, призначення та сутність доходів місцевих бюджетів.....	6
1.2. Доходи місцевих бюджетів, їх структура, класифікація та принципи формування дохідної частини.....	13
1.3. Доходи місцевих бюджетів та фінансова децентралізація.....	23
РОЗДІЛ 2. ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОНАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ	32
2.1. Практика формування дохідної частини місцевих бюджетів України за 2015-2019 роки.....	32
2.2. Моніторинг формування дохідної частини бюджету м.Одеси за 2015-2019 роки.....	53
2.3. Аналіз впливу міжбюджетних трансфертів на дохідну базу місцевих бюджетів.....	73
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	83
3.1. Імплементация зарубіжного досвіду формування, мобілізації та збільшення дохідної частини місцевих бюджетів.....	83
3.2.Проблеми формування місцевих бюджетів та шляхи їх вирішення.....	103
ВИСНОВКИ.....	116
Список використаних джерел.....	120
Додатки.....	131

ВСТУП

Одним за найважливіших завдань державного управління завжди було питання економічного та соціального розвитку як на державному, так і на регіональному рівнях. Державний бюджет країни, а на місцевому рівні відповідно місцеві бюджети – виступають головними інструментами в реалізації соціально-економічної політики держави. Важливою передумовою побудови демократичної держави є фінансова незалежність органів місцевого самоврядування. Реалізація делегованих державою та власних самоврядних повноважень органів місцевого самоврядування на належному рівні можлива за умов адекватного фінансового забезпечення, домінуючу роль у якому відіграють доходи місцевих бюджетів. Сьогодні спостерігається дисбаланс між повноваженнями й фінансовими ресурсами, за рахунок яких, згідно із законодавством, повинна забезпечуватися їх реалізація. Реальні фінансові можливості місцевих органів влади значно обмежуються, що, у свою чергу, є гальмівним фактором демократичних перетворень у державі. То ж, актуальною проблемою сьогодні виступає розроблення ефективного механізму забезпечення органів місцевого самоврядування фінансовими ресурсами відповідно до їх функцій.

Незважаючи на значні зрушення у становленні та розвитку місцевого самоврядування протягом усіх років незалежності України, більшість територіальних громад в умовах сьогодення не мають можливості самостійно і в достатньому обсязі формувати доходи своїх бюджетів. Рівень фінансової незалежності місцевого самоврядування – невисокий, причиною чого є значне переважання делегованих повноважень над власними, залежність дохідної частини місцевих бюджетів від міжбюджетних трансфертів з державного бюджету, нерівномірний розподіл бюджетних ресурсів між регіонами України.

Удосконалення системи місцевих фінансів в Україні в сучасних умовах виступає дуже важливою проблемою. Її вирішення суттєво вплине на

поповнення державного бюджету, подальший розвиток підприємництва, інвестування галузей національної економіки та соціальний захист населення.

Проблематика формування місцевих бюджетів досліджується у працях вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема В. Бакуменко, О. Амосова, А. Кондрашихіна, І. Лопушинського, І. Луніна, В. Мамонова, Я. Казюк, Н. Нижника, К. Павлюка, С. Юрія, Т. Бондарчука та багато інших. Однак, не дивлячись на вагомий внесок науковців, положення наукових праць вчених та питання відносно доходів місцевих бюджетів потребують подальшого розвитку та узагальнення.

Мета дипломної роботи полягає в дослідженні теоретичних та практичних аспектів формування дохідної частини місцевих бюджетів, обґрунтування шляхів їх оптимізації та виявлення резервів зростання.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- дослідити теоретичні аспекти формування доходів місцевих бюджетів України, в т.ч. економічний зміст, призначення та сутність, класифікацію доходів, їх структуру, принципи та джерела формування;
- дослідити вплив децентралізації на доходи місцевих бюджетів;
- провести моніторинг формування дохідної частини місцевих бюджетів України за 2015-2019 роки;
- проаналізувати формування та виконання місцевого бюджету на прикладі бюджету міста Одеси за 2015-2019 роки;
- визначити вплив міжбюджетних трансфертів на формування дохідної частини місцевих бюджетів;
- дослідити та узагальнити зарубіжний досвід формування доходів місцевих бюджетів;
- запропонувати шляхи оптимізації та підвищення ефективності формування дохідної частини місцевих бюджетів в сучасних умовах.

Об'єктом дослідження є процес формування дохідної частини місцевих бюджетів України.

Предметом дослідження є економічні відносини, які виникають у процесі формування доходів місцевих бюджетів.

При написанні даної роботи були використані аналітичний метод, метод порівняння, метод статистичного аналізу, метод термінологічного аналізу, методи аналізу та синтезу, графічний метод, дедуктивний та індуктивний методи, методи горизонтального та вертикального аналізу, системний аналіз, метод наукової абстракції.

Інформаційною базою при написанні дипломної роботи слугували Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, звітність Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби України, департаменту фінансів Одеської міської ради, праці вітчизняних та зарубіжних вчених, підручники, монографії, посібники, матеріали періодичних видань наукові праці (дисертації, автореферати), Інтернет ресурси.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня магістра складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

У першому розділі досліджено економічний зміст, сутність доходів місцевих бюджетів, розглянуто класифікацію доходів, принципи місцевих бюджетів та вплив фінансової децентралізації на доходи місцевих бюджетів.

У другому розділі проаналізовано дохідну частину місцевих бюджетів України та бюджету міста Одеси за останні п'ять років та визначено сутність та вплив міжбюджетних трансфертів на доходи місцевих бюджетів.

У третьому розділі досліджено зарубіжний досвід та можливості його імплементації в українську практику, розглянуто основні проблеми та запропоновано шляхи оптимізації та резерви збільшення доходів місцевих бюджетів України.

У висновках сформульовані основні результати кваліфікаційної роботи.

ВИСНОВКИ

На основі проведених досліджень було виявлено, що місцеві бюджети, як складова бюджетної системи держави і основа фінансової бази діяльності органів самоврядування, забезпечують необхідними грошовими засобами фінансування заходів економічного і соціального розвитку, що здійснюються органами влади і управління на відповідній території.

Місцеві бюджети займають одне з центральних місць в економічній системі кожної держави, в них зосереджується значна частина державних фінансових ресурсів. Ці економічні відносини виникають у двох площинах : у процесі формування доходів різних рівнів місцевих бюджетів і при їх використанні як цільових фондів грошових коштів місцевих органів самоврядування. Таким чином, місцеві бюджети виражають частину фінансових ресурсів держави, котрі акумулюються у фондах грошових коштів органів місцевої влади і управління за рахунок податкових, неподаткових надходжень, доходів від операцій з капіталом та цільових фондів, а також коштів, виділених з бюджетів інших рівнів з метою забезпечення виконання власних і делегованих повноважень органів місцевої влади і управління.

Діюча система акумулювання доходів бюджетів України характеризується низьким рівнем частки доходів місцевих бюджетів, що відображається нарощуванням обсягів міжбюджетних трансфертів.

Доходи місцевих органів влади класифікують за їхніми джерелами, способами, методами та повнотою зарахування, економічною природою та участю у рахунку міжбюджетних трансфертів. Фінансова теорія і практика розрізняють сім основних методів формування доходів бюджету держави: продуктивна діяльність (підприємницька, державні послуги); від майна і майнових прав; від державних угідь; податковий; трансфертний; позиковий; емісійний. А також місцеві бюджети формуються на принципах бюджетної системи, принципі бюджетної еквівалентності та національної солідарності, принципах фіскальної та економічної ефективності і соціальної справедливості.

Практика формування місцевих бюджетів в Україні свідчить про недостатність обсягів власних та закріплених доходів для потреб фінансування виконання власних та делегованих повноважень органів місцевої влади. Тому, Бюджетним кодексом України, регламентовано додаткове джерело доходів – міжбюджетні трансферти. Збільшення частки трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів виявляє передумови до зниження мотивації органів місцевого самоврядування щодо збільшення обсягу залучення власних фінансових ресурсів.

Провівши аналіз доходів місцевих бюджетів, можна спостерігати ріст доходів протягом аналізованого періоду 2015-2019 років, що було спричинене завдяки фінансовій децентралізації. За 5 років дохідна частина місцевих бюджетів збільшилась на 266,1 млрд. грн., з урахуванням міжбюджетних трансфертів. Існують різні джерела формування фінансових ресурсів, використовуючи які, органи місцевого самоврядування мають можливість поповнювати ними місцевий бюджет та виконувати покладені на них функції розвитку місцевих громад. Дослідження практики формування доходів місцевих бюджетів показало, що основним джерелом, за рахунок якого відбувається наповнення місцевих бюджетів, є податкові надходження. Неподаткові надходження не відіграють провідної ролі у фінансовому забезпеченні регіонів.

Розглянувши динаміку та структуру формування доходів бюджету міста Одеси було виявлено, що обсяг надходжень протягом останніх п'яти років постійно зростає. У структурі доходів бюджету міста податкові надходження є основним джерелом надходжень. Основними бюджетоформуючими джерелами доходів загального фонду бюджету міста Одеси (без урахування трансфертів) були податок на доходи фізичних осіб, єдиний податок та плата за землю. Така тенденція є позитивною, оскільки місто Одеса стає більш фінансово незалежним.

Міжбюджетні трансферти виступають одним з важливих джерел доходів місцевих бюджетів. У структурі доходів місцевих бюджетів України протягом

2015-2019 років вони займали перше місце, проте у 2019 році їх питома вага у загальній структурі знизилась і склала – 46,4%. Дана ситуація є позитивною, адже вказує на те, що місцеві бюджети починають ставати самостійними та знижується залежність від надходжень центрального уряду. Не менш важливим є те, що зменшується кількість дотаційних бюджетів, субвенції на соціальний захист населення, освітня та медична субвенції переважають у структурі міжбюджетних трансфертів.

В процесі дослідження зарубіжного досвіду формування доходів місцевих бюджетів було виявлено, що чим більша частка доходів місцевих бюджетів у ВВП, тим вищий рівень децентралізації в країні. На основі дослідження особливостей формування доходів місцевих бюджетів в зарубіжних країнах пропонується впровадження наступних змін у практику акумулювання надходжень до регіональних бюджетів з метою підвищення фінансової автономії місцевих органів влади, а саме: збільшення фіскальної ролі місцевих податків та зборів, зміщення акценту з оподаткування доходів на оподаткування майна, зростання неподаткових надходжень, перерахування податку на доходи фізичних осіб до бюджету необхідно не за місцем походження доходу платника податків (тобто за місцем діяльності працівника), а за місцем його реєстрації (місце проживання). Впровадження в Україні складових системи формування доходів місцевих бюджетів, опробованих у практиці зарубіжних країн, надасть можливість забезпечити оптимізацію бюджетних відносин на місцевому рівні.

Основними проблемами формування доходів місцевих бюджетів можна виділити: недостатня самостійність органів місцевого самоврядування, висока питома вага міжбюджетних трансфертів, нестача фінансових ресурсів в органах місцевого самоврядування та нестабільність їхніх дохідних джерел, недоступність та / або низька якість публічних послуг, міграція населення, суспільно-політична криза на Сході України, відсутність бюджетів розвитку у більшості громад, відсутність належного кадрового забезпечення.

Напрямами вирішення виявлених проблем може стати: закріплення за органами місцевого самоврядування більшу частину загальнодержавних податків, зарахування екологічного податку до загального фонду місцевих бюджетів, збільшення ставки єдиного податку, підвищення якості підбору бюджетних програм для інвестування, моніторинг на усіх стадіях бюджетного процесу із застосуванням аналізу, аудиту й проведення постійного контролю за справами податків, зборів і обов'язкових платежів та мобілізацією доходів бюджету відповідно до визначених планових передбачень на бюджетний рік, запровадження дієвих програм підвищення кваліфікації службовців органів місцевого самоврядування та надання їм необхідної консультативної і методичної допомоги з боку органів виконавчої влади, підвищення спроможності громад для виконання покладених на них функцій, що призведе до забезпечення якісних послуг; створення нових високопродуктивних виробничих підприємств і робочих місць з метою забезпечення зайнятості населення.

Таким чином можна визначити, доходи місцевих бюджетів є вагомим складником системи фінансових відносин, ефективна політика щодо їх формування визначає здатність до виконання видаткових зобов'язань органів місцевого самоврядування для забезпечення соціально-економічного розвитку територій. Ефективне функціонування державних та місцевих фінансів, спроможне перетворити територіальні громади із дотаційних на суб'єкти, які самостійно, за рахунок власних доходів, спроможні розв'язати будь-які соціально-економічні проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Власюк Н.І. Місцеві фінанси [Текст] : навч. посіб. / Н.І. Власюк. - К. : Алерта, 2011. - 328 с.
2. Дробозіна Л. А. Формування доходів місцевих бюджетів у контексті трансформації податкової системи. Фінанси України. 2007. №10. С. 13-22.
3. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн : [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Ю. В. Пасічник. – К. : ЗнанняПрес, 2008. – 670 с.
4. Бюджетна система : підруч. / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : Центр учбов. Літератури ; Тернопіль : Екон. Думка, 2012. – 871 с.
5. Кремень О.І. Фінанси: навчальний посібник / О.І. Кремень, В.М. Кремень. К. : Центр учбової літератури, 2012. 416 с.
6. Власюк Н.І. Місцеві фінанси: навчальний посібник / Н.І. Власюк, Т.В. Мединська, М.І. Мельник К.: Алерта, 2011. 328 с.
7. Бондарук Т.Г. Роль міжбюджетних трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів України / Т.Г. Бондарук, І. О. Мельничук // Статистика України. 2015. № 4. С. 46–52.
8. Євдокімова М.О. Місцеві фінанси : навч. посіб. / М.О. Євдокімова. Х.: ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 2014. 343 с.
9. Кириленко О. П. Дохідна база місцевих бюджетів в умовах реформування бюджетної та податкової системи / О. П. Кириленко – Тернопіль : Вектор, 2011. – с. 6–10.
10. Місцеві фінанси : підруч. / за ред. д.е.н., проф. О. П. Кириленко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2014. – 448 с.
11. Міхеєнко Т. В. Формування доходів місцевого бюджету: теоретичні і практичні аспекти / Т. В. Міхеєнко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №12. – С. 39–77.
12. Вегнер В.В. Фінанси. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 432 с.

13. Фінанси: підручник / за ред. С.І.Юрія, В.М. Федосова.- 2-ге вид. переробл.І доповн. – К.: Знання, 2012. – 687 с.
14. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України [Електронний ресурс]. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
15. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України. Монографія. – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – 496 с.
16. Ширманов О. А. Основні тенденції формування доходів місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / О. А. Ширманов. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://intkonf.org/shirmanov-oa-osnovni-tendentsiyi-formuvannya-dohodiv-mistsevih-byudzhativ/>.
17. Функціонування системи державних фінансів України в умовах інтеграційних процесів: монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Яременка О.Л. [Городецька Т.Е., Пенська І.О., Стеценко Т.В. та ін.]. – Харків: НікаНова, 2015. – 176 с.
18. Бюджетний кодекс України від 08.07.10 2646-VIII [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
19. Місцеві податки та збори [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://urist-ua.net/кодекси/податковий_кодекс_україни/стаття_10/
20. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. / [Н. В. Васильєва, Н. М. Гринчук, Т. М. Дерун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] – К.: – 2017. – 119 с.
21. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / за заг. ред. І.Я. Чугунова. К.: ГлобусПресс, 2018. 354 с.
22. Місцеві бюджети як фінансова основа органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://pidruchniki.com/1105051964458/finansi/mistsevi_byudzheti_finansova_osnova_organiv_mistsevogo_samovryaduvannya.

23. Доходи місцевих бюджетів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://bookwu.net/book_finansi_978/59_10.4.-dohodi-miscevih-byudzhetiv.
24. Бюджетний менеджмент : підручник / В. Федосов, В. М. Опарін, Л. Сафонова та ін. ; ред. В. М. Федосов. – Київ : КНЕУ, 2010. – 864 с.
25. Сунцова О. О. Місцеві фінанси: навч. посіб.–К.: Центр учбової літератури, 2010. — 488 с.
26. Бондарук, Т. Г. Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні : [монографія] / Т. Г. Бондарук ; Ін-т екон. та прогнозув НАН України. – К. : Експрес. – 2009. – 608 с.
27. Бондарук, Т. Г. Місцеві фінанси : навч. посібник / Т. Г. Бондарук. – К. : «Інформ.-аналіт. агентство». – 2013. – 529 с.
28. Татарин, Н. Б. Місцеві бюджети як фінансова база місцевого самоврядування / Н. Б. Татарин, В. В. Войтович // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Випуск 11. – 2017. – С. 159–162.
29. Квасниця О. В. Формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації [Електронний ресурс] / О. В. Квасниця – Режим доступу до ресурсу: [http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/20089/1/Формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації.pdf](http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/20089/1/Формування_доходів_місцевих_бюджетів_в_умовах_децентралізації.pdf).
30. Глосарії децентралізації – ключові поняття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/pics/attachments/GLOSARIY.pdf>
31. Сайт Національної ради реформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reforms.in.ua>.
32. Об'єднані громади більш мотивовані нарощувати місцеві податки та збори [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua/en/news/7402>.
33. Заславська О. І. Фінансова децентралізація в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / О. І. Заславська – Режим доступу до ресурсу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/18172/1/>.

34. Механізми адміністративно-фінансової децентралізації: світові практики та напрямки їх імплементації в Україні: наукова доповідь / наук. редактор І.З. Сторонянська. Львів: ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України", 2018. 106 с.

35. Територіальний розвиток і регіональна політика: виклики та пріоритети сталого ендогенного зростання регіонів України в умовах сучасних реформ: наукова доповідь / наук. редактор В.С. Кравців. Львів: ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України", 2018. 157 с.

36. Подерня-Масюк Ю. А. Теоретичні аспекти фінансової децентралізації [Електронний ресурс] / Ю. А. Подерня-Масюк – Режим доступу до ресурсу: [esfor_2017_2_53 .pdf](#).

37. Джерела доходів місцевих бюджетів [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/369/2019.pdf>/Буклет Нормативні доходи - 1 перегляд .pdf.

38. Державна казначейська служба України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.treasury.gov.ua/ua>.

39. Валовий внутрішній продукт в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/>.

40. Петрушенко Ю.М. Новітні підходи до фінансування розвитку місцевих громад: від реконізму до р2р-кредитування / Ю.М. Петрушенко // Вісник Української академії банківської справи. – 2014. – № 1 (36). – С. 90–94.

41. Зубріліна В. В. Формування і розподіл доходів та видатків місцевих бюджетів : дис. канд. ек. наук : 08.00.08 / Зубріліна В. В. – Київ, 2015. – 294 с.

42. Про місцеві податки і збори: Декрет Кабінету Міністрів від 20.05.1993 № 56-93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/56-93>.

43. Про внесення змін до Закону України «Про систему оподаткування»: Закон України від 18.02.1997 №77/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/77/97-вр>.

44. Стаття 10. Місцеві податки [Електронний ресурс] // Податковий кодекс України (ПКУ) – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

45. Стаття 267. Транспортний податок [Електронний ресурс] // Податковий кодекс України (ПКУ) – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page38#Text>.

46. Групи платників єдиного податку [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zkg.ua/hrupy-platnykiv-ta-stavky-jedynoho-podatku-na-potochnyj-rik-planujemo-podatky-pravylno/>.

47. Закон № 540: податкові зміни [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://tax.gov.ua/nove-pro-podatki--novini-/416914.html>.

48. Департамент фінансів Одеської міської ради [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://old.omr.gov.ua/departments/278>

49. Оцінка ефективності реформування системи міжбюджетних відносин в Україні [Текст] / О. М. Грубляк, М. В. Карвацький // Науковий вісник Ужгородського університету : серія: Економіка; зб. наукових праць / редкол.: В.П. Мікловда (гол. ред.), В.І. Ярема , Н.Н.Пойда-Носик та інші. – Ужгород : Говерла, 2018. – Вип.1(51). – С. 317-321.

50. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України [Текст]: монографія. / за ред. К.В. Павлюк. – К.: НДФІ. – 2006. – 584 с.

51. Волохова І. С. Адміністрування видатків територіальних бюджетів та ринкові механізми / І. С. Волохова // Економічний вісник університету / ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди». – Переяслав-Хмельницький: ДВНЗ ПХДПУ, 2012. – Вип.18/2. – С. 276 – 282.

52. Стаття 98. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності обласних бюджетів [Електронний ресурс] // Бюджетний кодекс України (БКУ) – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

53. Волохова І. С. Добровільне об'єднання територіальних громад як шлях до збільшення ресурсної бази місцевих бюджетів / І. С. Волохова // Актуальні проблеми економіки. – №10(184). – 2016. – С.302-310.

54. Волохова І. С. До питання про ознаки територіальних фінансів / І. С. Волохова // Стратегічні напрямки соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 18-20 квітня 2013 року). – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2013. – С. 65 – 67.

55. Волохова І. С. Історичні процеси формування міжбюджетних відносин / І. С. Волохова // Науковий вісник – Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2008. – № 1(57). – С. 14 – 24.

56. Волохова І. С. Методологія визначення ступеня фінансової децентралізації по видатках / І. С. Волохова // European Journal of Economics and Management. - # 1. – 2016. – р. 84 – 90.

57. Волохова І. С. Місцеве оподаткування: реалізація загальних принципів / І. С. Волохова // Економіка України. – 2014. - № 12 (629). – С. 74-86.

58. Homburg S. Anreizwirkungen des deutschen Finanzausgleichs [Text] / S. Homburg; in: Finanzarchiv, N.F. Bd. 51, 1994. – S. 314.

59. Steinherr M. Das Schlüsselzuweisungssystem im kommunalen Finanzausgleich des Freistaates Sachsen [Text]: Ifo-Studien zur Finanzpolitik / M. Steinherr; Bd. 63, Muenchen, 1997. – S. 93.;

60. Stimpfl Hans Kommunale selbstverwaltung / Hans Stimpfl. – München Bayrische Verwaltungsschule Körperschaft des öffentlichen Rechts; Bonn: Bundesakademie für öffentliche Verwaltung im Bundesministerium des Innern. – 1998. – P. 84, 94.

61. Zimmermann H., und Henke K.-D. Finanzwissenschaft. Eine Einfuehrung in die Lehre von der oeffentlichen Finanzwirtschaft [Text] / H. Zimmermann, K.-D. Henke; 7. Aufl., Muenchen, 1994. – S. 191.

62. Blochliker H., Rabesona J. The fiscal autonomy of sub-central governments: an update [Text] / H. Blochliker, J. Rabesona // OECD Network on Fiscal Relations Across Levels of Government. – OECD, Paris. - 2009. - #9. – 20 p.

63. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року, підписана від імені України 6 листопада 1996 року в м. Страсбурзі, ратифікована Законом України «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування» від 15 липня 1997 року N 452/97-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, N 38, ст.249.

64. Волохова И. С. Эффективность использования ресурсов территориальных бюджетов при различных формах демократии / И. С. Волохова // Новая экономика. Минск: 2014. – № 1 (63). – С. 217 – 223.

65. Використання досвіду країн з розвинутою ринковою економікою [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/2263/1/GEV_2012_v38_No5-O_ShelestUsing_the_experience.

66. Івашко О. А. Проблеми та напрями вдосконалення податкової політики України / О. А. Івашко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Економіка, 2011. – Вип. 16. – С. 38-42.

67. Стефанчук Р. О. Зарубіжний досвід формування та функціонування місцевих бюджетів / Р. О. Стефанчук, О. А. Музика-Стефанчук // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2015. – №1. – С.132-138.].

68. Кремень О. І. Фінанси : навч. посіб. / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.]

69. Податкові системи зарубіжних держав : навч. посіб. / [В. Л. Андрущенко, З. С. Варналій, І. А. Прокопенко, Т. В. Тучак]. – К. : КондорВидавництво, 2012. – 222 с.

70. Думчиков М. О. Зарубіжний досвід країн у сфері удосконалення системи оподаткування та доцільність його застосування в Україні / М. О. Думчиков // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – № 4. – С. 142-148.

71. Галкін В. М. Досвід місцевого самоврядування розвинутих країн та можливість застосування його в Україні [Електронний ресурс] / В. М. Галкін. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2007-1-2/doc/5/06.pdf>
72. Яфінович О. Місцеві бюджети та міжбюджетні відносини: досвід зарубіжних країн та проблеми України / О. Яфінович // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2015. – № 2(167). – С. 92-100.
73. Калустян Я.В. Оцінка систем місцевого оподаткування зарубіжних країн // Я.В. Калустян // Інноваційна економіка. — 2013. — № 11. — С. 200—205.
74. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політикоправових реформ. – К., Москаленко О. М., 2012. – с.157.
75. Дума В. Л. Міжнародний досвід формування бюджетного потенціалу місцевих фінансів / В. Л. Дума. // Економіка і суспільство. – 2017. – С. 1093–1099.
76. Возняк Г. В. Бюджетна децентралізація: європейський досвід та перспективи для України [Електронний ресурс] / Г. В. Возняк. // Економіка. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: [http://ird.gov.ua/sep/sep20163\(119\)/sep20163\(119\)_056_VoznyakHV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20163(119)/sep20163(119)_056_VoznyakHV.pdf).
77. Молдован О.О. Бюджетна децентралізація: досвід ефективної реформи Словаччини для України / О.О. Молдован // Вісник Донецького національного університету. – 2010. – С.32
78. Децентралізація влади на основі кращих іноземних практик та українських законодавчих ініціатив [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://www.uiip.org.ua/wp-content/uploads/2015/05>.
79. Бондарук Т. Г. Зарубіжний досвід розвитку бюджетної децентралізації / Т. Г. Бондарук. // Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. – 2018. – С. 83–95.

80. В.Ю. Ніколенко Місцеві бюджети як чинник стабільності розвитку регіонів Навч. посіб. /В.Ю. Ніколенко, С.М. Свешніков, В.В. Юрченко, В.І. Крижановський/ ДФС України. – Київ: 2016. – 41с.

81. Тулай О. І. Зарубіжний досвід функціонування місцевих бюджетів та можливість його імплементації у вітчизняну практику [Електронний ресурс] / О. І. Тулай. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/121/knp121_93-97.pdf

82. Офіційний веб-сайт статистичної служби Європейського Союзу. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/eurostat>

83. Управління фінансовими ресурсами місцевих бюджетів Львівщини: проблеми та напрями підвищення ефективності / І.З. Сторонянська, М.А. Козоріз, С.А. Давимука [та ін.] ; НАН України. Інститут регіональних досліджень ; за ред. д. е. н., проф. І.З. Сторонянської. – Львів, 2013. – 93 с.

84. Сіренко К. Ю. Проблемні аспекти стратегічного й оперативного характеру об'єднаних територіальних громад [Електронний ресурс] / К. Ю. Сіренко // Економіка і суспільство. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://economyandsociety.in.ua/journal/19_ukr/33.pdf.

85. Дубина М. В. Оцінка бюджетної децентралізації та її вплив на фінансову стійкість місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / М. В. Дубина. – Режим доступу : <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2018/29-2018/21.pdf>

86. Вплив бюджетно-податкової реформи на зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування [Електронний ресурс] // М. В. Гончаренко, – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/user/Downloads/apdy_2015_2_17.pdf.

87. Онищенко С. В. Бюджетная децентрализация: особенности введения, проблемы и перспективы/ С. В. Онищенко. // Финансы, банки и учет. – 2016. – №1. – С. 147–153.

88. Беялов Т. Е. Напрямки вдосконалення бюджетного процесу на регіональному рівні / Т. Е. Беялов // Науковий вісник КНУТД: Фінанси, банки, інвестиції. – 2018. – №2.

89. Вітренко М. С. Проблеми формування місцевих бюджетів в Україні. [Електронний ресурс] / М. С. Вітренко. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua>
90. Лінтур І. В. Можливості оптимізації формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації [Електронний ресурс] / І. В. Лінтур // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – берез. (Вип. 4). – С. 853- 855. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/4-2015/181.pdf>
91. Проблематика процесу децентралізації надання послуг в об'єднаних територіальних громадах: збірник матеріалів круглого столу, Київ, 18 квітня 2018 року / За заг. ред. Войтович Р. В., Ворони П. В. – Київ, ІПК ДСЗУ, 2018. – 242 с.
92. Кулик І. О. Шляхи удосконалення управління розвитком місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / І. О. Кулик. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2012-2/doc/2/11.pdf>
93. Волохова І. С. Вектори зростання надходжень до місцевих бюджетів України / І. С. Волохова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство - № 23. Ч.І – 2019. – С. 39-42.
94. Волохова І. С. Вектори поглиблення фінансової децентралізації в Україні / І. С. Волохова // Економіка України. – 2020. - № 1 (698). – С. 48-55.
95. Волохова І. С. Використання міжнародних стандартів організації фінансового забезпечення місцевого самоврядування в Україні / І. С. Волохова // Вісник соціально-економічних досліджень. Вип.23 /ОДЕУ. – Одеса: ОДЕУ, 2006. – С. 62 – 68.
96. Волохова І. С. Децентрализация в бюджетной сфере: достижения и новые проблемы / І. С. Волохова // Економічні та інноваційні процеси: стан, перспективи та розвиток: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 6-7 травня 2016 р.) / За заг. ред.: М. М. Палінчак, В. П. Приходько, А. Кrynski. – Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2016. – С. 157 – 159.

97. Волохова І. С. Проблеми адміністрування суспільних благ органами місцевого самоврядування та шляхи їх вирішення / І. С. Волохова // Економічний простір: Збірник наукових праць. – № 48/1. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2011. – С. 36 – 44.

98. Волохова І. С. Проблеми диверсифікації дохідних джерел територіальних бюджетів / І. С. Волохова // Економіст. – 2013. – № 4. – С. 17 – 20.

99. Волохова І. С. Шляхи наповнення місцевих бюджетів: оподаткування доходів / І. С. Волохова // Економіст. – 2013. – № 7. – С. 26 – 29.

100. Волохова І. С. Фінансова децентралізація: вектори вирішення основних проблем / І. С. Волохова // Наукові економічні дослідження: теорії та пропозиції: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 11-12 березня 2016 року) / Східноукраїнський інститут економіки та управління. – Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2016 – С. 71 – 73.

101. Муніципальні позики: світова практика та український досвід [Текст]. / За ред. І.Бураковського. — К.: К.І.С., 2000. — С. 8.

102. Нехайчук Д.В., Нехайчук Ю.С. Місцеві позики та їх розвиток в Україні [Текст] / Д.В. Нехайчук, Ю.С. Нехайчук // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского (Серия «Экономика и управление»). Том 22 (61). - 2009. - № 1. - С. 69.

103. Поляк Г.Б. Финансы местных советов: науч. издание [Текст] / Г.Б. Поляк. – М.: Финансы и статистика. – 1991. – 152 с.

104. Сунцова О.О. Місцеві фінанси: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – С. 239.

105. Тарангул Л.Л. Оподаткування та регіональний розвиток (теорія і практика) [Текст]: монографія. / Л.Л. Тарангул. – Ірпінь: Академія ДПС України. – 2003. – 286 с.

106. Тарасенко М.В. Фінанси: Навчальний посібник. – Одеса: Пальміра, 2008. – С. 203-204.